עין משפט נר מצוה

נט א מיי' פ"ח מהל' גירושין הלכה כד ופ"ו מהל' עבדי' הלכה ה טושו"ע אה"ע סי' קל סעי' יג וטושו"ע יו"ד סי' רסז סעי' נ:

ם ב ג מיי' פ"ו מהל' עבדים סה ופכ"ז מהל' מלוה ולוה ה"ח סמג עשין פו לד טושו"ע יו"ד סימן רסז סעי' מה וסעי' מו וטושו"ע חו"מ סי' סח סעי' ח וטושו"ע אה"ע סי' קל סעי' יט:

סא ד מיי' פכ"ז מהל' מלוה ולוה סה סמג עשין לד טושו"ע חו"מ סי' סח סעי' ב ועי' סה בכ"מ:

מוסף רש"י

העולין בערכאות של עובדי כוכבים. שנעשו השטרות ע"י ג"ד של עובד כוכבים (לעיל ט:). אף אלו. גיטי נשים, כשרין. בחותמין עובדי כוכבים (שם). **דינא דמלכותא דינא.** כל מפיס ומלגעויות ומנהגות של משפטי מלכים שרגילים להנהיג במלכותם, דינא הוא, שכל בני המלכות מקבלים עליהם מלכותם חוקי המלך ומשפטיו, והלכך דין גמור הוא ואין למחזיק בממון חבירו על פי חוק המלך הנהוג בעיר, משום גזל (רשב"ם ב"ב נד:). **במזויף מתוכו.** שחתם עליו קרוב או פסול או שלא לשמה (לעיל ד.) דלדוקא גט שאין בו עדים כשר, דאעדי מפיה קפיד רחמנא, ומיהו אם חתמו שקר או עדים פסולים בתוך הגט, הרי הוא פסול (רשב"ם ב"ב קנו.).

פסקי רי"ד

דאי לאו דכותי חבר הוא ומחזיק בכל דקדוקי המצות לא הוה מחתם ליה ישראל מקמיה אי הכי אפי' בשאר שטרות נמי אלא מאי אית לך למימר רווחא שבק דקשיש מיניה הכי נמי רווחא שבק למאי דקשיש מיניה פי' שראו העדות עם ישראל זה החתום ישראלים זקנים ממנו והכותי וכשחתם זה ישראל תחילה היה סבור שיחתום בעל השטר א' מן הזקנים ולפיכך חתם למטה והניח לו ריוח שיחתום למעלה ממנו והמלוה בא והחתים שם את הכותי: אמר רב פפא זאת אומרת עדי הגט אין חותמין זה בלא זה פי' והילכך אין לחוש בגט

בשמות מובהקין. דעובדי כוכבים דלא שכיחי ישראל דמסקי בהנהו שמהתן דתו לא אתי למיסמך עלייהו דמידע ידיע דעובדי כוכבים הם: **הורמיז ואבודיינא בר שיבתאי וכר קידרי בטי ונקים אונא.** כולם שמות דייני עובדי כוכבים הם: **ליפלוג בדידה.** בערכאות גופייהו: **אכל שמות שאינן מובהקין.** נעשו כשאר שטרות של מכר שנעשו בהדיוטות בלא ערכאות דהנהו ולאי פסילי דלא קפדי אאורועי נפשייהו ואתמי שיקרא. ועל כרחין האי נעשו בהדיוט אשאר שטרות קאמר העומדים לראיה דהתם איכא לפלוגי בין הדיוט לערכאות דאילו בגט אשה לענין כריתות הדיוט וערכאות שוין. והכי קאמר לא הוזכרו גיטי אשה ליפסל אלא בשמות שאין מובהקין דנעשו כשאר שטרות הנעשים בהדיוט: **ואינעיים אימא סיפא.** לא הוזכרו דקתני: **אחאן לגיטי ממון.** ורבנן קאמרי ליה ואריסא קאי כל השטרות של ממון העולין בערכאות של עובדי כוכבים כשירין כגון שטרי מכר וכדפריסית טעמא לעיל[ד] דזוזי קנו ליה ושטרא לסהדותא בעלמא ואי לא דיהיב זוזי קמייהו לא הוו מרעי נפשייהו למיכתב שטרא ולא הוזכרו ליפסל אלא בזמן שנעשו בהדיוט דלא קפדי אאורועי נפשייהו: **אר"ש וחכמים.** סמך לדבריו דאף אלו כשרים: **לא נחלקו ר' עקיבא וחכמים.** שהן דור שהיה לפניו: **על שטרות העולים בו'.** שהן כשרין ואפילו גיטי נשים ושחרורי עבדים: **חוץ מגיטי נשים** ל"ג בריש דמילתיה דר' שמעון בתוספתא אלא בסיפא דמילתייהו דרבנן גרס לה וה"ג **לא נחלקו אלא בזמן שנעשו בהדיוט שרבי עקיבא מכשיר וחכמים פוסלים חוץ מגיטי נשים ושחרורי עבדים.** דכיון שנעשו בהדיוט שטרי מכר דקיימי לראיה ועליהן דסהדי עובדי כוכבים סמכינן פסול דאימר שיקרא חתום אבל גיטי נשים לאו עליהם סמכינן אלא אעדי מסירה ובשמות מובהקין קמיירי: **רבן שמעון בן גמליאל אומר אף אלו.** גיטי נשים: **כשרים במקום שאין ישראל חוסמין.** כלומר אף אלו גיטי נשים שאתם מכשירין אימתי הן כשרים במקום שאין ישראל חותמין בעיר שאין העובדי כוכבים מניחין את ישראל לחתום דכיון שאין ישראל חותמין באותה העיר הכל יודעין שהם עובדי כוכבים ואין סומכין עליהם ומסר ליה ניהליה בעדים ישראל: **אבל במקום שישראל חוסמין.** אע"פ שהשמות הללו מובהקין דעובדי כוכבים הן פסולין דאי מכשרת בהני אתי לאכשורי בשמות שאין מובהקין: **לגזור מקום שאין ישראל חוסמין.** כי היכי דגזר שמות מובהקין אטו שמות שאין מובהקין: **סבר לאכשורי.** שאר שטרות: **בכינופיא דארמאי.** שאינן ערכאות: **שטרא פרסאה.** שעשאוהו בלשון פרסי וחתמו פרסיים הדיוטות עליו: **והא לא ידעי.** העדים שמסרו בפניהם: **למיקרי.** ולא ידעי מאי ניהו והיכי מסהדי לאחר זמן עלה דמילתא: **שאינו יכול לזייף.** שיהא הקלף מתוקן בעפלים בשעת עיבודו שעושים אותו שחור ושוב אין אדם עושה בה מחק וחוזר וכותב עליו מפני שהוא ניכר. וקלפי פרסיים אינם מעובדים בעפלין שקורין גל"ש ואדם יכול למחוק כתבו ומניח חתימת העדים וכותב למעלה ממון הרבה: **מעיינו של שטר בשיטה אחרונה.** כדאמרי' בגט פשוט (ב"ב דף קסא:) וקנינא מן פלוני אכל מה דכתוב ומפורש לעיל: **בדמהדר.** שמוחזר בשיטה אחרונה: **ליה ליה קנא.** לפי שאין חותמין ישראל. דסהדי דחתימי אשטרא אינון מפקי לקלא ולפיכך אין הלוקח נפסד דאמר ליה לא הוה ידענא דמשתעבד לך ובפ"ב (לקמן דף יט:) אמרי' דאי חתימי עליה ישראל טריף ממשעבדי: עדים

הורמיז. בגו"ן גר"ת דלא מסקי ישראל הכי דהורמין הוא שם שטן ושד[א] אכל הורמיז בזי"ן הוא לשבח כפ' אחד דיני ממונות (סנהדרין דף לט.) מפלגא דידך ועיל דהורמיז ולתחת דהורמין[ב] הראשון בזי"ן והשני בגו"ן ורש"י גריס תרוייהו בזי"ן אלא שבשני גריס דאהורמיז ואיפרא הורמיז (ב"ב דף ח.) מפרש ר"ת הן מאת המקום דאיפרא לשון הן כמו אפריון נמטייה כו' (ב"מ דף קיט. ושם)[ג] ולא כרש"י דפירש בפרק שני דנדה (דף כ:) דיופי של שדים היו להם[ד]:

אבודיינא. הכל שם אחד[ד] לאבו שם ישראל בהשוכר את הפועלים (ב"מ דף לג:[ה]) אבו אפקיד כיתנא בי רוניא:

שבתאי. גרסי' דשבתי שם ישראל הוא בכמה מקומות אבל[ו] שבתאי[ה] הוא רוח רעה כדאמר בפרק כל הבשר (חולין דף קז:[ח]):

בטאי. גרסינן דבטי שם ישראל כדאמר בקידושין (דף ע:) בטי ברמות רוחיה לא קביל גיטא דחירותא שהיה עבד והיה מחזיק עצמו כישראל:

לפלוג וליתני בדידה. ואם תאמר אדרבה[ז] תיקשי ליה גופא דמתני' למה פסלו בהדיוט כיון דאיכא עדי מסירה ושמות מובהקין[ז] וי"ל דגזרינן בהדיוט גיטי נשים אטו שאר שטרות דפסלי בהדיוט אף[ח] בעדי מסירה דאמאי אתי להכשיר בלא עדי מסירה כמו בערכאות[ט] אע"ג דבסמוך אפילו רבנן[י] דפסלי שאר שטרות בהדיוט בעדי מסירה מכשירין בגיטי נשים[יא] ולא גזרינן אטו שטרות מ"מ לא היה יכול הגמרא לעשות קושיא מזה דילמא תנא דמתניתין גזר:

נעשה כמי שנעשו בהדיוט **ופסולים.** פירוש בשאר שטרות שנעשו בהדיוט דפסלי אפי' בשמות מובהקין ועדי מסירה שלא יבא להכשיר בלא עדי מסירה כמו בערכאות דאי חזו שום הכשר בהדיוט אפילו בעדי מסירה יבא לטעות ולומר דאין חילוק בין ערכאות להדיוט וכשר בכל מקום בלא עדי מסירה: **לא** נחלקו ר"ע וחכמים על כל השטרות בו'. פירוש כל השטרות העולים בערכאות אע"פ שחותמיהן עובדי כוכבים כשרים האי כי דייניה והאי כי דייניה שאר שטרות בכל ענין[יב] גיטי נשים ושחרורי עבדים בעדי מסירה ושמות מובהקין לא נחלקו אלא בזמן שנעשו בהדיוט פירוש בשמות מובהקין ובעדי מסירה[יג] דר' עקיבא מכשיר ולא גזר שיבא להכשיר אף בלא עדי מסירה אטו ערכאות וחכמים פוסלין בשאר שטרות דגזרינן[יד] חוץ מגיטי נשים[טו] דבשאר שטרות דכשירין בערכאות בלא עדי מסירה איכא למיגזר[טז] אבל גיטי נשים אפי' בערכאות לא מתכשרי אלא בעדי מסירה ליכא למיגזר מידי דשב"ג אומר אף אלו כשירין כו' כלומר אף גיטי נשים אין כשירין אלא במקום שאין ישראל חותמין פירוש שאין מניחין ישראל לחתום דלא יבא לטעות לומר שהן ישראל ופריך מקום שאין ישראל חותמין נמי ליגזור פירוש כיון דבמקום שישראל חותמין גזרת שמות מובהקין אטו שמות שאין מובהקין אם כן מקום שאין ישראל חותמין נמי ליגזור אטו מקום שחותמין אע"פ דהוי כעין גזירה לגזירה מ"מ מיסתבר למקשה כיון דמייסינן כולי האי להא נמי הוה לן למיחש כן גרלה לר"י לפרש שיטה זו:

רשב"ג אומר בו'. משמע הכא דסבר כרבי אלעזר דאמר עדי קסט.) גבי הבא לידון בשטר ובחזקה משמע דסבירא ליה דעדי חתימה כרתי ואור"י דדוקא בגיטין כדאמרינן אמר רבא אמר אמורלאי דפרק בתרא (לקמן דף פו:): **והא בעינן כתב שאינו יכול לזייף.** יד לר' אלעזר[יח] פריך דאמר בפ"ב (לקמן דף כב:) דלא הכשיר ר' אלעזר דבר שיכול להזדייף אלא בגיטין דוקא ולא בשאר שטרות[יט]: **בדאפיצן.** משמע דבלא אפיצא יכול להזדייף[כ] וא"ת והיאך אנו כותבין בקלפים שלנו דלא אפילו[כא] (שטרות) וספר תורה תפילין ומזוזות ודיפתרא[כא] פסול בכולהו כדמוכח בכמה דוכתי ואור"ת דעיבוד סיד שלנו כעיבוד עפלים שלהם דהא קלפים שלנו אין יכולין להזדייף[כב] ועוד[כג] דבהקומץ רבה (מנחות לא:) גבי ס"ת קאמר[כד] הא דאפילין הא דלא אפילין הרי שכותבין ס"ת בדלא אפילן והיינו כעיבוד שלנו[ו]: עדים

בשמות מובהקין היכי דמי שמות מובהקין אמר רב פפא כגון הורמיז ואבודינא בר שיבתאי ובר קידרי ובאטי ונקים אונא אבל שמות שאין מובהקים מאי לא אי הכי אדתני סיפא לא הוזכרו אלא בזמן שנעשו בהדיוט לפלוג וליתני בדידה בד"א בשמות מובהקין אבל שמות שאין מובהקין לא הכי נמי קאמר בד"א בשמות מובהקין אבל בשמות שאין מובהקין נעשה כמי שנעשו בהדיוט ופסולין ואיבעית אימא סיפא אתאן לגיטי ממון והכי קאמר לא הוזכרו גיטי ממון דפסולים אלא בזמן שנעשו בהדיוט תניא[ו] אמר ר' אלעזר בר' יוסי כך אמר ר"ש לחכמים בצידן לא נחלקו ר"ע וחכמים על כל השטרות העולין בערכאות של עובדי כוכבי' שאע"פ שחותמיהן עובדי כוכבים כשרים ואפי' גיטי נשים ושחרורי עבדים לא נחלקו אלא בזמן שנעשו בהדיוט שר"ע מכשיר וחכמים פוסלים חוץ מגיטי נשים ושחרורי עבדים רשב"ג אומר אף אלו כשירין במקום שאין ישראל חותמין אבל במקום שישראל חותמין לא מקום שאין ישראל חותמין נמי ליגזור אטו מקום שישראל חותמין שמא בשמא מחליף אתרא באתרא לא מחליף רבינא סבר לאכשורי בכנופיאתה דארמאי א"ל רפרם[א] ערכאות תנן אמר רבא[ב] האי שטרא פרסאה דמסריה ניהליה באפי סהדי ישראל מגבינן ביה מבני חרי[ג] והא לא ידעי[ד] למיקרא בדידעי והא בעינא כתב שאינו יכול לזייף וליכא בדאפיצן[ה] והא בעינא צריך שיחזיר מעינו של שטר בשיטה אחרונה וליכא בדמהדר א"ה ממשעבדי נמי לית ליה קלא בעא מיניה ריש לקיש מר' יוחנן עדים

עין משפט נר מצוה

סב א מיי' פכ"ז מהל' מלוה ולוה הלכה ה
[ב] סמג עשין לד טוש"ע חו"מ סי' סח סע' ח:
סג ב מיי' שם טוש"ע שם סעי' כ:
ג [מיי' פכ"ד מהל' מלוה ולוה הלכה ה]:

פסקי רי"ד

ליה לגיטא קמייהו ומהדר הכא במאי עסקינן בשמות מובהקים פי' שמות ידועים שהם של עובדי כוכבים דלא שכיחי ישראל דמסקי בהני שמהתא דתו לא אתי למיסמך עלייהו ומידע ידע דעובדי כוכבים נינהו: אבל שמות שאינן מובהקין לא. אדתני לא הוזכרו אלא בזמן שנעשו בהדיוט לפלוג בדידה וליתני בד"א בשמות מובהקין אבל [בשמות] שאין מובהקין לא ה"ק בד"א בשמות מובהקין אבל שמות שאין מובהקין נעשו כמו שנעשו בהדיוט ופסולין ואי ק' כיון דסופרי ישראל כתבו ובעדי מסירה של ישראל מסרו מ"ש הדיוטות מערכאות של עובדי כוכבים י"ל משום גט מעושה הוא דתנן בשלהי מסכתין גט מעושה בעובדי כוכבים פסול ובישראל כשר והעובדי כוכבים חובטים אותו ואומר' לו עשה מה שישראל אומר לך הילכך בערכאות של עובדי כוכבים דלא חשידי לקבול שוחדא ולא עבדי אלא דינא ולא מעשי אגיטא בלא דייני הדין שידונו חכמי ישראל כשרים וליכא למיחש לגט מעושה אבל הדיוטות דחשידי לקבל שוחדא ולא עבדי דינא וכופים לגרש בלא הסכמת חכמי ישראל פסול דלמא מעושה הוא ומשום גזירה זו הן פסולין כל גיטין הנעשין בפניהן איבעי' תימא סיפא אתאן לגיטי ממון. וה"ק לא הוזכרו גיטי ממון דפסולין אלא בזמן שנעשו בהדיוט פי' דמקבלי שוחדא ומשהדי שקרא ולאו ר"ש קאמר אלא אריש קאי ות"ק קא"ל דדוקא שטרות העולים בערכאות של עובדי כוכבים כשרים אבל לפני הדיוטות של עובדי כוכבים פסול וכיון דאוקימנן ר"ש כר' אלעזר הלכתא כוותיה דהא קי"ל כר' אלעזר בגיטין: רבינא סבר לאכשורי שטרא בכנופיא דארמאי א"ל רפרם ערכאות תנן דלא מרעי נפשייהו. אמר רבא האי שטרא פרסאה דמסריה ביה לוה באפי סהדי מגבינן ביה מבני חרי פי' כתוב היה בלשון פרס וחתום בעדים פרסיים ומסרו הלוה למלוה בפני עדי ישראל כיון דאיכא עדי מסירה מגבינן ביה למלוה מבני חרי דלוה ולא ממשעבדי והא לא ידעי למיקרי פי' עדי מסירה ומה יעידו בדידעי: והא בעינא כתב שאינו יכול להזדייף וליכא בדעפיץ: והא בעינא שיחזור מעניינו של שטר בשיטה אחרונה בדמהדר אי הכי אפילו ממשעבדי נמי לית ליה קלא פי' שעדים החתומים

מסורת הש"ס

א) [תוספתא פ"ח ה"ט ע"ס], ב) [לקמן יט:], ג) [סס], ד) [דף י: ד"ה הוא דקנס], ה) [וע"ע תוס' ב"ב ח. ד"ה איפרא], ו) [שם איתא איבו], ז) נראה שצ"ל איתתא וכן בתחילת הדיבור. רש"ש, ח) [שם וכן ביומא עז: איתא מסוס שיבתא ע"ש בתו' ד"ה שיבתא], ט) מ"ד מ"ז, י) [וע"ע תוס' שבת עט: ד"ה קלף].

לעזי רש"י

גל"ש [גלי"ש]. עפץ בלוט.

מוספ תוספות

א. כמו הורמין בר לילתא (ב"ב עג.). תוס' ב"ב ח. ד"ה איפרא. ב. פי' מחצייך ולמטה של השד. תוס' הרא"ש. ג. הורמיז שם שכינה כי ההיא דס"פ אחד דיני ממונות (שהובא לעיל). תוס' ב"ב ח. ד"ה איפרא. ד. ולא גרסינן אבו דיינא שתי תיבות. תוס' הרא"ש. ה. לשון שיבתא. תוס' הרא"ש. ו. אדפריך לפלוג וליתני בדידה. תוס' הרא"ש. ז. לא אתי למסמך עלייהו. שיטת קדמונים. ח. בשמות מובהקין. רשב"ם. ט. ויאמרו הכשירו בערכאות והכשירו בהדיוט, מה כשהכשירו בערכאות אפי' שלא בעדי מסירה אף כשהכשירו בהדיוט אפי' שלא בעדי מסירה. רשב"ם. י. דפליגי עליה דר' עקיבא. תוס' הרא"ש. יא. בהדיוט בעדי מסירה ובשמות מובהקין. תוס' הרא"ש. יב. אפי' בשמות שאינן מובהקין ובלא עדי מסירה, דלא אתו לאורועי נפשייהו, ודינא דמלכותא דינא. רשב"ם. יג. דאינהו משוו לי' שטרא. רשב"ם. יד. עדי מסירה אטו בלא עדי מסירה. רשב"ם. טו. ושחרורי עבדים. תוס' הרא"ש. טז. בהדיוט. תוס' הרא"ש. יז. קשיא לי מכדי רבא כמאן אמר לשמעתיה, כר"א דאמר עדי מסירה, דר' מאיר בשטרא לא מחייב כלל עד דאיכא סהדי דקמייהו אוזפיה, ור' אלעזר לא בעי כתב שאינו יכול להזדייף, שהרי שניהם אין כותבין לא על הנייר המחוק ולא על הדפתרא וחכמים מכשיריין ואמרי' מאן חכמים, ר"א היא. ואיכא למימר דהכא. רמב"ן. יח. תלמידו של ר' יוחנן. רמב"ן. יט. משום דלראיה קיימי, וחיישינן דלמא הוה ביה תנאיה וזייפיה, אבל בשטר שאין יכול להזדייף ליכא למיחש לאחלופי, שעדי מסירה מכירין. רמב"ן: משא"כ בגט דלא רגילי למכתב בהו תנאין מרובין. רשב"ם לקמן כג: ד"ה ואמר ר"פ. כ. ופסול. תוס' שבת עט: ד"ה קלף. כא. היינו וכו' (ולא עפץ). תוס' הרא"ש. כב. אלמא חשוב כעפץ. תוס' שבת עט: ד"ה קלף. כג. ראיה דאשכחן דס"ת כשר בדלא אפיצן. תוס' הרא"ש. כד. קרע הבא בב' [שיטין] יתפור, בג' אל יתפור, ותניא אידך בג' יתפור, בד' אל יתפור, ולא פליגי. תוס' שבת עט: ד"ה קלף.

על השטר מפקי ליה לקלא ואיבעי להו ללקוחות לאיזדהורי אבל הכא דלית ליה קלא לא ידעי לאיזדהורי ומש"ה לא גבי ממשעבדי ואי חתמי ביה ישראל אמרינן לקמן דגבי ממשעבדי ואי ק' כיון דידעי עדי מסירה הרי הודה לפניהם ובלא האי שטרא נמי גבי בפני עדים. תשובה הני מילי מלוה על פה ואי טע' למחר ולוומא אוחרא פרעתיך נאמן אבל עכשיו כל זמן שהשטר בידו אינו נאמן לומר פרעתי ואע"פ שאינו גובה אלא מבני חרי אינו נאמן לומר פרעתיך משום דאף ה) שטרך בידי מאי בעי בפני ומכאן סיוע למה שכתבתי בגט פשוט (קעה:) גבי הוציא עליו כתב ידו שהוא חייב לו גובה מנכסים בני חורין דאי טעין ואמר פרעתיך דלא מהימן משום דאף ד) שטרך בידי מאי בעי ודלא כר"י ז"ל דאמר התם כיון דמלוה על פה אי טעין ואמר פרעתי נאמן ג) והא הכא דאע"ג דלא גבי אלא מבני חרי אינו נאמן לומר פרעתיך תניא בהאין ממדינת הים ועדים חתומים עליהן אע"פ ששמותיהן כשמות עובדי כוכבים כשרים שרוב ישראל שבחו"ל שמותיהן כשמות עובדי כוכבים:

ה) נראה דל"ל דאף בשטר כזה דאינו גובה ממשעבדי יכול לטעון שטרך בידי כו'. ו) דאף בשטר כזה יכול לטעון שטרך וכו'. ז) עי' תוס' כתובות דף כא. ד"ה הוליא.

עדים החתומים על הגט ושמותיהן כו'. פי' מי אמרי' [א] דישראל מינהו וכשר [ב] לר"מ או בעדי מסירה לרבי אלעזר דלא תלינן להו בעובדי כוכבים אלא אי"כ ידוע בודאי שהן עובדי כוכבים דלא שכיחי מלתא שיתמו עובדי כוכבים בגיטין או דלמא כיון דשמותיהן כשמות עובדי כוכבים חיישינן שמא עובדי כוכבים מינהו ולא מתכשרי אפי' בעדי מסירה לרבי אלעזר ואפי' לר"ש [ג] דהא לא מכשיר אלא בשמות מובהקין והכא הס שמות שאין מובהקין דהא מספקינן אי עובדי כוכבים הס אי לאו ובשמות מובהקין ליכא לספוקי דפשיטא דעובדי כוכבים הן דהא בכל דוכתי לא חיישי' דלמא אתו למימסמך עלייהו וקאמר לא בא לידינו אלא לוקום ולום והכשרנו משום דהוו שמות מובהקין ולא אתו למימסמך עלייהו כר"ש [ד] אבל בשמות שאין מובהקין דלאו ודאי עובדי כוכבים מינהו חיישינן וקא פריך מגיטין הבאין ממה"י כו' וקס"ד דהא דקתני שרוב ישראל שבחו"ל שמותיהן כשמות עובדי כוכבים לא להכשיר דוקא במדינת הים קאתי אלא נותן טעם לדבר דרגילות הוא דמסקי ישראל בשמות עובדי כוכבים שהרי בח"ל רובן כשמות עובדי כוכבים הילכך בא"י נמי [ה] אין לחוש שמא עובדי כוכבים הן דאין רגילות לאתוס עובדי כוכבים בגיטין ומשני דוקא בבאין ממחו"ל

קמכשרי. כן נראה לר"י:

בגיטי נשים אבל לא בשחרורי עבדים. בירושלמי [פ"א ה"ה] בעי הגע עצמך היה עבדו של קיין הרי חובה הוא לעבד הרי שהיתה אשתו של מוכה שחין הרי זכות הוא לה לית לך אלא כהדא אילו המוכר עבדו שלא מדעתו שמא אינו מכור אילו המגרש אשה שלא מדעתה שמא מגורשת היא פירוש על ידי אחר העבד נמכר על כרחו ואין האשה מתגרשת על ידי אחר בעל כרחה [ו]:

יתיב רב הונא ורב יצחק קמיה דר' ירמיה. אר"ת דאין זה רב הונא שמזכיר סתם בכל הש"ס דאותו היה גדול הרבה מר' ירמיה ולא הוה יתיב קמיה ועוד דקרי להו דרדקי ור' ירמיה תחילו של ר' זירא וקטן ממנו כדאמר בנדה (דף כג.) בעי מיניה ר' ירמיה מר' זירא כו' עד כאן הניאו רבי ירמיה לר' זירא לידי גיחוך ולא נחך ור' זירא תלמידו של רב יהודה כדאמרינן [שבת מא.] דהוה מיסתמיט מרב יהודה משום דבעי למיסק לארץ ישראל ומסולא שהיה רבו של רב יהודה היה צריך לו לרב הונא כדאמר בריש פירקין (דף ה.) בעא מיניה שמואל מרב הונא ב' שהניאו גט כו' ובחולין פ"ק (דף יג.) בעא מיניה שמואל מרב הונא מיין למתעסק בקדשים כו' [ז] (): **שמע** מינה **התופס לבעל חוב קנה.** תימה לר"י [ח] אפילו אי תופס לבעל חוב קנה היינו משום שהוא שליח [ט] וקונה אפילו בע"כ לפי שהוא חייב כאילו תפס הוא עצמו [י] אבל כאן אפי' העבד עצמו אינו יכול לעכב את האדון מלחזור בו אם היה נותן גט שחרור לדעת כן אלא יסתחרר בקבלה זו כי אינו חייב לשחררו אם כן למה יעכב המקבל את האדון מלחזור [יא] כיון דהשתא ס"ד דהאומר תנו לאו כזכי דמי ועוד מה חייב האדון לעבד דחשיב ליה תופס לב"ח ואי חשיב משום דעבד ליה נייח נפשיה כמו שפר"ת לקמן על מילתא אחריתא אם כן היכי חשיב ליה חב לאחרים [יב] דחשיב קלת חוב משום [יג] דעבד ליה נייח נפשיה [יד] ומ"מ חשיב ליה חב לאחרים שהרי אינו חייב לו האדון כלום והכי פירושו בשלמא אי תופס לבע"ח קנה אין תימה אם גם כאן קנה בקבלה זו לענין אלא יוכל לחזור דמשום דעבד ליה נייח נפשיה רוצה הוא שיהיה בעל חוב בכך שיוכל לעכבו מלחזור ואע"פ שלא נתכוון לכך המקבל דעתו הוא לקבל כמו שרוצה האדון אבל אם התופס לבעל חוב לא קנה כל שכן זה שאינו ב"ח אלא דעבד ליה נייח נפשיה שיוכל האדון לחזור בו [טו]: **התופס לב"ח במקום שחב לאחרים לא קנה.** אפילו עשאו שליח כדמוכח בפ' הכותב (כתובות דף פד:) גבי יימר בר חשו דאמר ליה לשלוחיה כו' ולא כפירוש רש"י דפי' בפ"ק דב"מ (דף י.) דבעשאו שליח לב"ע קנה אין מילוק דאפילו לא עשאו שליח שלוחו הוא דזכייה מטעם שליחות כדמוכח בפ"ק דב"מ (דף י:) ובפ' אין בין המודר (נדרים דף לו:) [יז] ואי"ת דהכא קאמר ר"י התופס לב"ח במקום שחב לאחרים לא קנה ובפרק קמא דב"מ (דף י.) קסבר המגביה מציאה לחבירו קנה חבירו והא בהא תליא דאמר התם רב נחמן ורב חסדא דאמרי תרוייהו לא קנה מ"ט הוי תופס לב"ח במקום שחב לאחרים וי"ל דר' יוחנן מחלק בין מציאה לב"ח דשאני מציאה דמגו דזכי לנפשיה זכי נמי לחבריה: **כל האומר תנו באומר זכו דמי.** וא"ת והא ר' יוחנן ליה מן כזכי דקאמר בפ"ק דב"מ (דף י.) המגביה מציאה לחבירו קנה חבירו וא"ת משנתינו דקאמר תנה לי ולא אמר זכה לי ותירץ ר"ת דדוקא היכא דדעת אחרת מקנה אותו אמרינן מן כזכי ולא במציאה וא"ת למ"ד (לקמן דף יג:) דלא תקון מעמד שלשתן אלא בפקדון מה הוצרכו לתקן מעמד שלשתן דאמר בפירקין (יד.) דהוי הלכתא בלא טעמא תיפוק ליה משום דתן כזכי ויש לומר דהוצרכו לתקן במעמד שלשתן דקני אפילו אין הפקדון ביד הנפקד שהניח הפקדון ביד אחרים או שיקנה אפי' בע"כ של נפקד כמו שאפרש לקמן בע"ה (שם ד"ה גופא) דקנה נמי בע"כ ואם תאמר ומתני' דלקמן (שם.) תנו מנה לפלוני ומת יתנו לאחר מיתה ומוקי לה רב זביד במעמד ג' ואמאי לא מפרש טעמא דמתני' משום דתן כזכי ואור"ת דתן לא הוי כזכי אלא כשמוסר לו הדבר מיד ליד ומתני' לא משמע דמיירי בהכי [יח] ויחא השתא ההוא דבגא מציעא גבי מציאה והוצרכו נמי לתקן מעמד שלשתן דקנה אע"פ שמופקד בידו מקודם לכן אף ע"ג

עדים החתומים על הגט ושמותן כשמות עובדי כוכבים מהו אמר ליה לא בא לידינו אלא לוקום ולום והכשרנו [א]ודוקא לוקום ולום דלא שכיחי ישראל דמסקי בשמהתייהו אבל שמהתא אחריני דשכיחי ישראל דמסקי בשמהתייהו לא [א] איתיביה [ב]גיטין הבאים ממדינת הים ועדים חתומים עליהם אע"פ ששמותיהן כשמות עובדי כוכבים כשירין מפני שרוב ישראל שבחו"ל שמותיהן כשמות עובדי כוכבים התם בדקתני טעמא מפני שרוב ישראל שבחוץ לארץ שמותיהן כשמות עובדי כוכבים ואיכא דאמרי כי מתניתא בעא מיניה ופשט ליה ממתניתא: **מתני'** [ג]האומר תן גט זה לאשתי ושטר שחרור זה לעבדי אם רצה לחזור בשניהן יחזור דברי ר"מ וחכ"א [ד]בגיטי נשים [ה]אבל לא בשחרורי עבדים [ו]לפי [ז]שזכין לאדם שלא בפניו ואין חבין לו אלא בפניו שאם ירצה שלא לזון את עבדו רשאי ושלא לזון את אשתו אינו רשאי אמר להם והרי הוא פוסל את עבדו מן התרומה כשם שהוא פוסל את אשתו אמרו לו מפני שהוא קניינו: **גמ'** יתיב רב הונא ורב יצחק בר יוסף [ח] קמיה דר' ירמיה ויתיב ר' ירמיה וקא מנמנם ויתיב רב הונא וקאמר ש"מ מדרבנן [ט]התופס לבעל חוב קנה א"ל רב יצחק בר יוסף ואפי' במקום שחב לאחרים א"ל אין אדהכי איתער בהו ר' ירמיה [ח] אמר להו דרדקי הכי [י]א"ר יוחנן [יא]התופס לבעל חוב במקום שחב לאחרים לא קנה וא"ת משנתינו כל האומר תנו כאומר זכו דמי אמר רב חסדא התופס לבעל חוב במקום שחב לאחרים באנו למחלוקת רבי אליעזר ורבנן [יב]דתנן מי שליקט את הפאה ואמר הרי זו לפלוני עני ר' אליעזר אמר זכה לו וחכ"א [יג]יתננו לעני הנמצא ראשון אמר אמימר ואיתימא רב פפא

דלמא

התופס לב"ח. אדם מן השוק שתופס מטלטלי בנכסי דאחרים שמעון שהוא בעל חוב קונה: **ואפי' במקום שחב לאחרים.** לשון שאלה הוא [יד] ונשמע מיניה נמי דאפי' במקום שחב התופס הזה בתפיסתו זאת גלוי דהוה ליה נמי בעל חוב דלאחרים ותופס זה שקדם ותפס לעורך שמעון מפסיד את לוי ותימא נמי קנה דהא מתני' נמי שליח זה תופס לעבד וחב לבעלים: **ואם תאמר משנתינו.** הא שמעינן ממתני' דקנה: **כאומר זכו דמי.** ואין זה כשאר תופס אלא בעל עשאו שליח לזכות בו ואע"פ שהעבד לא ידע זכין לאדם שלא בפניו: **מי שליקט.** ב"ה עשיר שליקט את הפיאה כו' והיינו מקום שחב לעניים: לא

התופס לב"ח. אדם מן השוק שתופס מטלטלי בנכסי דאחרים שמעון שהוא בעל חוב קונה: **ואפי' במקום שחב לאחרים.** לשון שאלה הוא [יד] ונשמע מיניה נמי דאפי' במקום שחב התופס הזה בתפיסתו זאת גלוי דהוה ליה נמי בעל חוב דלאחרים ותופס זה שקדם ותפס לעורך שמעון מפסיד את לוי ותימא נמי קנה דהא מתני' נמי שליח זה תופס לעבד וחב לבעלים: **ואם תאמר משנתינו.** הא שמעינן ממתני' דקנה: **כאומר זכו דמי.** ואין זה כשאר תופס אלא בעל עשאו שליח לזכות בו ואע"פ שהעבד לא ידע זכין לאדם שלא בפניו: **מי שליקט.** ב"ה עשיר שליקט את הפיאה כו' והיינו מקום שחב לעניים:

עדים החתומים על הגט ושמותן כשמות עובדי כוכבים מהו אמר ליה לא בא לידינו אלא לוקום ולום והכשרנו [א]ודוקא לוקום ולום דלא שכיחי ישראל דמסקי בשמהתייהו אבל שמהתא אחריני דשכיחי ישראל דמסקי בשמהתייהו לא [א] איתיביה [ב]גיטין הבאים ממדינת הים ועדים חתומים עליהם אע"פ ששמותיהן כשמות עובדי כוכבים כשירין מפני שרוב ישראל שבחו"ל שמותיהן כשמות עובדי כוכבים התם בדקתני טעמא מפני שרוב ישראל שבחוץ לארץ שמותיהן כשמות עובדי כוכבים ואיכא דאמרי כי מתניתא בעא מיניה ופשט ליה ממתניתא: **מתני'** [ג]האומר תן גט זה לאשתי ושטר שחרור זה לעבדי אם רצה לחזור בשניהן יחזור דברי ר"מ וחכ"א [ד]בגיטי נשים [ה]אבל לא בשחרורי עבדים [ו]לפי [ז]שזכין לאדם שלא בפניו ואין חבין לו אלא בפניו שאם ירצה שלא לזון את עבדו רשאי ושלא לזון את אשתו אינו רשאי אמר להם והרי הוא פוסל את עבדו מן התרומה כשם שהוא פוסל את אשתו אמרו לו מפני שהוא קניינו: **גמ'** יתיב רב הונא ורב יצחק בר יוסף [ח] קמיה דר' ירמיה ויתיב ר' ירמיה וקא מנמנם ויתיב רב הונא וקאמר ש"מ מדרבנן [ט]התופס לבעל חוב קנה א"ל רב יצחק בר יוסף ואפי' במקום שחב לאחרים א"ל אין אדהכי איתער בהו ר' ירמיה [ח] אמר להו דרדקי הכי [י]א"ר יוחנן [יא]התופס לבעל חוב במקום שחב לאחרים לא קנה וא"ת משנתינו כל האומר תנו כאומר זכו דמי אמר רב חסדא התופס לבעל חוב במקום שחב לאחרים באנו למחלוקת רבי אליעזר ורבנן [יב]דתנן מי שליקט את הפאה ואמר הרי זו לפלוני עני ר' אליעזר אמר זכה לו וחכ"א [יג]יתננו לעני הנמצא ראשון אמר אמימר ואיתימא רב פפא

דלמא

התופס לב"ח. אדם מן השוק שתופס מטלטלי בנכסי דאחרים שמעון שהוא בעל חוב קונה: **ואפי' במקום שחב לאחרים.** לשון שאלה הוא [יד] ונשמע מיניה נמי דאפי' במקום שחב התופס הזה בתפיסתו זאת גלוי דהוה ליה נמי בעל חוב דלאחרים ותופס זה שקדם ותפס לעורך שמעון מפסיד את לוי ותימא נמי קנה דהא מתני' נמי שליח זה תופס לעבד וחב לבעלים: **ואם תאמר משנתינו.** הא שמעינן ממתני' דקנה: **כאומר זכו דמי.** ואין זה כשאר תופס אלא בעל עשאו שליח לזכות בו ואע"פ שהעבד לא ידע זכין לאדם שלא בפניו: **מי שליקט.** ב"ה עשיר שליקט את הפיאה כו' והיינו מקום שחב לעניים: לא

ויהיבנא להו ביד איניש דמהימן עד דמטו ליד המלוה. וי"ל דלא אמרינן הכי אלא דוקא היכא דלית ליה קרקע ואית ליה מטלטלי דמצי לזבוניהו או למיטמרינהו מ"ה אמרינן שהתופש לב"ח קנה אבל היכי דאית ליה מקרקעי ומטלטלי לא כל הימנו לתפוש מטלטליו של זה שהרי המלוה אינו יכול להפסיד מעותיו וקי"ל כרבנן דאמרי זכות הוא לעבד שיצא מתחת ידי רבו לחירות דיחיד ורבים הלכה כרבים דזכין לו לאדם שלא בפניו הילכך מכי יהיב גיטא דחירותא לשליח וא"ל תן שטר שחרור זה לעבדי אישתחרר עבדא כל היכא דאיתיה ואע"ג דלא מטיא גיטא דחירותא לידיה [ב]

[ח]) נראה דל"ל ומי לא מהימן יהיבנא להן. [ט]) עי' פפקי רי"ד לקמן מ:

עין משפט נר מצוה

סד א טוש"ע אה"ע סי' קל סעי' יט:

סה ב מיי' פ"ו מהל' גירושין הלט"ז סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמ סעי' ח':

סו ג מיי' פ"ו מהל' עבדים הל"ח סמג עשין פו טוש"ע יו"ד סי' רסז סעי' עו:

סז ד מיי' פ"ל מהל' זכיה ומתנה הל"ע ופ"ה מה' עבדים הל' ג ופ"ו שם ה"ח טוש"ע חו"מ סי' רמג סעיף ח':

סח ה מיי' פ"ב מהל' מלוה ולוה הל"ב סמג עשין לד טוש"ע חו"מ סי' קה סעי' ד:

סט ו מיי' שם טוש"ע שם סעי' ח:

ע ז מיי' פ"ב מהל' מתנות עניים הל"י ט:

מוסף רש"י

הובא בעמוד הבא.

פסקי רי"ד

מתני' האומר תן גט זה לאשתי ושטר שחרור זה לעבדי אם רצה לחזור בשניהם יחזור דברי ר"מ וחכ"א בגיטי נשים אבל לא בשחרורי עבדים לפי שזכין לו לאדם שלא בפניו ואין חבין לו אלא בפניו שאם ירצה שלא לזון את עבדו רשאי ושלא לזון את אשתו אינו רשאי אמר להן והרי הוא פוסל את עבדו מן התרומה כשם שהוא פוסל את אשתו אמרו לו מפני שהוא קניינו פי' אם רצה הבעל לחזור בשניהם קודם שיתנו השליח ליד האשה ולידי העבד יחזור דקסבר ר"מ הפסד וחוב הוא להן לאותן שישתלחו ואין חבין לאדם אלא בפניו כלומר אין אדם נעשה שליח לאדם להיות נפסד על ידו אא"כ עשאו הוא שליח דהיינו בפניו וחכמים פליגי עליה דר"מ במתנית' ואמרי דבשחרור אינו יכול לחזור משנמסר ליד שליח זה ואע"פ שלא עשאו העבד שליח דקסבר זכות הוא לעבד שיצא מתחת ידי רבו לחירות וזכין לאדם שלא בפניו דאגן סהדי דניחא ליה דניהוי האי שלוחיה להכי שאם ירצה וכו' הילכך כי משחרר לזה לא מפסיד לזה מזונות דבלאו הכי נמי אי בעי לא זיין ליה אבל אם רצה שלא לזון את אשתו אינו רשאי הילכך כי מגרש לה מפסיד לה מזונות. והלא הוא פוסל את עבדו בגט זה מן התרומה פי' אם כהן הוא (הבעל) [האדון] אלמא חוב הוא לו. א"ל מפני שהוא קניינו הא דמפסיל גיטו מן התרומה מפני שהוא קניינו דכהן עד עכשיו היה אוכל וכי משחרר לזה לאו קניינו [הוא] ולקמן מפרש מאי מהדרי ליה. יתיב רב הונא ורב יצחק בר יוסף קמיה דר' ירמיה ויתיב ר' ירמיה וקא מנמנם ויתיב רב הונא וקאמר ש"מ מדרבנן התופש לב"ח קנה פי' ש"מ מדרבנן דאמרי שהשליח יתפוש את השטר לצורך העבד ואע"פ שרבו רוצה לחזור בו ואינו עוד שלוחו וכתפישה בעלמא היא בעל כרחיה התופש לב"ח אדם מן השוק שתפש מטלטלי ראובן לצורך שמעון שהוא ב"ח קנה: א"ל רב יצחק בר יוסף אפילו במקום שחב לאחרים א"ל אין פי' וש"מ דאפילו במקום שחב התופש הזה בתפישתו זאת גלוי דהוי נמי ב"ח דראובן וזה שקדם ותפש לצורך שמעון מפסיד את לוי תימא נמי דקנה דהא מתני' נמי שליח זה תופש לעבד וחב לבעלים לרבנן אדהכי איתער ר' ירמיה אמר להו דרדקי הכי אמר ר' יוחנן התופש לב"ח במקום שחב לאחרים לא קנה וא"ת משנתנו כל האומר תן כאומר זכה דמי פי' ואין זה כשאר תופש שהוא תפש מאליו ולא זכהו הלוה אבל הכא הרב זכהו ונתנו לו אע"פ שהעבד לא ידע זכין לאדם שלא בפניו ולגבי עבד דזכות הוא לצאת זכה בעבורו ואינו יכול לחזור בו אבל גבי אשה דחוב הוא לה אין חבין לאדם אלא בפניו ויכול לחזור בו וכן הלכה שהתופש לב"ח במקום שחב לאחרים לא קנה אבל במקום שאינו חב לאחרים קנה וי"ל דאי

מסורת הש"ס

[א]) [תוספתא פ"ו], [ב]) לעיל ט:, [ג]) עיולגין פל: קידושין כג. וש"נ, [ד]) כתובות פד: ב"מ י., [ה]) ב"מ ט: פאה פ"ד מ"ט, [ו]) ל"ל לעורקו. רש"ש, [ז]) [לקמן יג.], [ח]) [וע"ע תוס' חולין יג. ד"ה בעא],

---

גליון הש"ם

גמ' קמיה דר' ירמיה. שבת דף סג ע"ב נדרים דף כט ע"ב: **שם** א"ל דרדקי כו'. פסחים לה ע"א:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ופפי' במקום וכו' הוא כלומר ונשמע מיניה:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) גמ' איתיביה גיטין הבאים ממדינת הים ועדים חתומים עליהן אע"פ ששמותיהן כשמות עובדי כוכבים כשרין. ע"ב מיי' פ"ו מהל' גירושין הל"ה ויע"ש בהה"מ ובלח"מ:

מוסף תוספות

א. אע"פ ששמותיהם כשמות גוים תלינן. תוס' הרא"ש. ב. בלא עדי מסירה. תוס' הרא"ש. ג. דאמר במתני' אף אלו כשרין. תוס' הרא"ש. ד. דמכשר בשמות מובהקין. תוס' הרא"ש. ה. אם בא לפנינו גט ששמות העדים כשמות גוים. תוס' הרא"ש. ו. הלכך אפי' בעבדו של קצין זכות הוא לו שהרי יכול למוכרו לאחר שלא מדעתו וטוב לו שיהיה בן חורין כי שמא ימכרנו לאחר, וקושיא דאשה נ"ל שלא תירץ וסומך על זה דאמרינן יטב למיתב טן דו מלמיתב ארמלר. תוס' הרא"ש. ז. משמע שהיה שמואל קטן מרב הונא וכו' דתרי רב הונא הוו. תוס' מולין יג. ד"ה בעא. ח. מה ענין משנתינו לתופס לבע"ח. תוס' הרא"ש. ט. לזכות לו. תוס' הרא"ש. י. משום דזכין לאדם שלא בפניו. תוס' הרא"ש. יא. לא עדיף אחר מעבד עצמו. תוס' הרא"ש. יב. דהא אינו חב אלא לרבו ואיהו חייב קרית לי'. רשב"ם. יג. דכל שמגלה בדעתו לשחרר את עבדו. רשב"ם. יד. דמסתמא אי לאו. רשב"ם. טו. לא הוה משחרר ליה, ועל צד זה קרית ליה בע"ח דידיה. רשב"ם. טז. ומתמה דאפי' חב לאחרים תאמר שקנה, דאי אמרת בעלמא שהוא בע"ח גמור אם הוא חב לאחרים לא קנה כ"ש הכא שהאדון לאו בעל חוב גמור הוא אלא שדמינוהו קצת לבע"ח משום דעבד לי' נייח נפשי', וכיון שהוא חב לאדון הוי כמו חב לאחרים לגבי בע"ח גמור, ואם בעלמא לא קנה כ"ש הכא דלא קנה. תוס' הרא"ש. יז. ולא דמי להא דאמרי' בעלמא שלוחו של אדם כמותו דלאו כל כמיניה לשווויי שליח כדי לחוב לאחרים. תוס' הרא"ש. יח. מדלא קאמר תנו מנה זה. תוס' הרא"ש לקמן יג. ד"ה והוא שנכוין.

פסקי רי"ד (המשך)

טעי' לזה ואמר מסתפינא דלמא שמטת ואכלת להו טענתיה טענה ואי אינש מהימנא הוא שבקי' להו לגביה בשהדי עד דמטי ליד המלוה ואי לא [ח]) להימניה

לא תלקט לעני. סמכינהו רחמנא לא תלקט לעני ולגר ודרשינן סמוכין לא תלקט אתה לגורך העני: **להזהיר עני על שלו.** עני הראוי ליטול פאה וש לו שדה הזהירו הכתוב להניח בה פאה: **לעבד.** כנעני: **עשה עמי.** מלאכה ואיני זוך אלא חזור על הפתחים: **גדלא ספקא.** לזון במעשה ידיה ולריך להוסיף משלו: ופרכינן **עבד נמי לא ספק** ומשני **עבדא דנהום כרסיה לא שויא.** עבד שאינו שוה לחם אכלו: **למריה למאי מסכעי.** הלכך אינו מוסיף משלו אלא יחזור על הפתחים כי מי יכופנו לזונו ולהפסיד שלו. אבל אשה כך התנה עמה בכתובתה ואת תהא יתבא בביתי ומיתזנא מנכסי[1]: **שגלה לערי מקלט.** שהרג בשוגג וגלה: **להעדפה.** שמעשה ידיו עודפים על מזונותיו: **לא ליפקל מיניה.** ויהא ביד העבד שמא יש יוס שלא ימלא להשתכר: **ואי.** ונס אל אחת הערים האל ואי: **כגודה בא מלך.** כל ישראל בני מלכים[1]: **פנימה.** לנועה ואין דרכה לצאת ולסבב בעיר שאינה משס ואין מכירין אותה להביא לה מלאכה בביתה אלא אס כן מסבבת בעיר למצוא מלאכה להשתכר: **והסברא.** דבדאמר ליה עשה עמי קא מיירי: **ועוד מאי שנא שני בצורת.** אפילו בשני שובע כיון דל"ל עשה עמי הרי הן לו שני בצורת: **לא ספק.** אינו מספיק: **מאן דמרחס אבני חרי לעבדא נמי מרחס.** דשייך במצות כאשה: לוה

דלמא לא היא עד כאן לא קאמר ר' אליעזר התם אלא דמיגו [6]דאי בעי מפקר להו לנכסיה זכי והוי עני וחזי ליה ומיגו דזכי ליה לנפשיה זכי לחבריה אבל הכא לא ועד כאן לא קאמרי רבנן התם אלא דכתיב [1]לא תלקט לעני לא תלקט לו לעני אבל הכא לא ור"א האי לא תלקט מאי עביד ליה מיבעי ליה [3]להזהיר לעני על שלו: שאם ירצה שלא לזון כו': שמעת מינה [3]א[1]יכול הרב לומר לעבד עשה עמי ואיני זנך הכא במאי עסקינן דא"ל צא מעשה ידיך למזונותיך דכוותה גבי אשה דאמר לה צאי מעשה ידיך במזונותיך אשה אמאי לא אשה בדלא ספקה עבד נמי בדלא ספיק [7]עבדא דנהום כרסיה לא שויא למריה ולמרתיה למאי מיתבעי תא שמע [2]עבד שגלה לערי מקלט אין רבו חייב לזונו ולא עוד אלא שמעשה ידיו לרבו ש"מ יכול הרב לומר לעבד עשה עמי ואיני זנך הכא במאי עסקינן דאמר לו צא מעשה ידיך למזונותיך אי הכי מעשה ידיו אמאי לרבו להעדפה העדפה פשיטא מהו דתימא כיון דכי לית ליה לא יהיב ליה כי אית ליה נמי לא לישקול מיניה קמ"ל ומ"ש לערי מקלט סד"א

[2]וחי [5]עביד ליה חיותא טפי קמ"ל והא מדקתני סיפא [3]אבל אשה שגלתה לערי מקלט בעלה חייב במזונותיה מכלל דלא אמר לה דאי אמר לה בעלה אמאי חייב ומדסיפא דלא אמר לה רישא נמי דלא אמר ליה לעולם דאמר ליה [1]ואשה בדלא ספקה והא מדקתני סיפא ואם אמר לה צאי מעשה ידיך במזונותיך רשאי מכלל דרישא דלא אמר לה ה"ק [1]ואם מספקת ואמר לה צאי מעשה ידיך במזונותיך רשאי מספקת מאי למימרא מהו דתימא [3]כל כבודה בת מלך פנימה קמ"ל לימא כתנאי רבן שמעון בן גמליאל אומר יכול העבד לומר לרבו בשני בצורת או פרנסני או הוציאני לחירות וחכמים אומרים הרשות ביד רבו מאי לאו בהא קמיפלגי דמר סבר יכול ומר סבר אינו יכול ותיסברא האי או פרנסני או הוציאני לחירות או פרנסני או תן לי מעשה ידי בפרנסתי מיבעי ליה ועוד מאי שנא בשני בצורת אלא הכא במאי עסקינן [1]דאמר לו צא מעשה ידיך למזונותיך ובשני בצורת לא ספק רשב"ג סבר [1]או פרנסני או הוציאני לחירות [5] כי היכי דחזו לי אינשי ומרחמין עלי ורבנן סברי מאן דמרחם אבני חרי אעבד נמי רחומי מרחם ת"ש דאמר רב [1]המקדיש ידי עבדו אותו העבד לוה ואוכל ועושה ופורע ש"מ יכול הרב לומר לעבד עשה עמי ואיני זנך הכא במאי עסקינן במעלה לו מזונות א"ה למאי לוה

דתנינן לקמן (דף יד.) הולך מנה לפלוני שאני חייב לו תן מנה לפלוני שאני חייב לו וכן בפקדון חייב באחריותו ואם בא לחזור אינו חוזר אלמא בחוב הוי הולך כזכי וגבי מתנה פסקינן בהדיא בסוף פירקין כר"ש הנשיא דהולך לאו כזכי וכן ברישא השולח (לקמן לב:) אמר שליח מתנה כשליח הגט [6] והולך לאו כזכי וכיון דהולך לאו כזכי תן נמי לאו כזכי דאי הוי כזכי במתנה כמו גבי מלוה ופקדון אמאי תנן תן דכיון דכבר אשמועינן דאפילו הולך כזכי כ"ש תן כזכי דאפי' במתנה הוי כזכי ור"י הביא ראיה מתוספתא [פ"א ה"ו] דקתני בהדיא תן מנה לפלוני שאני חייב לו או פקדון שיש לו בידי וכן הולך כו' אינו חוזר וחייב באחריותן תן מנה זה לפלוני תן שטר מתנה זו לפלוני או הולך כו' רצה לחזור יחזור זכה מנה זו לפלוני התקבל מנה זו לפלוני רצה לחזור לא יחזור אלמא תניא בהדיא דבמתנה לא הוי תן כזכי: **דלמא לא היא.** דיחויא בעלמא היא דרב פפא אית ליה בהדיא תופס לב"ח במקום שחב לאחרים לא קנה (כתובות דף פד:): **אלא דכתיב לא תלקט לעני.** וא"ת למ"ד בפ"ק דתמורה (דף ד:) כל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד מהני א"כ קנה העני [2] וי"ל דהכא בתר לא תלקט כתיב לעני ולגר תעזוב אותם משמע דלא קני [3] וא"ת ונילף מהכא בעלמא דהמגביה מציאה לחבירו דלא קנה חבירו וי"ל דהכא סברא הוא שלא זכתה תורה לעני אלא מה שכל אחד מלקט לצורך עצמו ולרב חסדא דמפרש הכא דטעמייהו דרבנן משום דתופס לב"ח לא קני איכא למימר דמהכא יליף: **עבד** נמי בדלא ספיק. וא"ת אטו משום דלא ספיק יהא רבו חייב לזונו ולא יוכל לומר לו לא מעשה ידיך במזונותיך ועוד קשה הלשון דקאמר עבדא דנהום כריסיה לא שוי הוה ליה למימר בהדיא דלא מחייב לזונו כיון דאמר ליה לא מעשה ידיך

במזונותיך ואור"י דס"ד דרגילות הוא שעבד עצמו הולך ועובד את רבו אפילו כשאמר ליה לא מעשה ידיך במזונותיך משום הכי בעי למימר [6](אע"ג) דלא [7] ספיק שיתחייב במזונות כיון שמ"מ עובדו [8] משום הכי מהדר ליה בלשון זה עבדא דנהום כריסיה לא שוי כו' [1] ולהכי קאמר לעיל ש"מ יכול הרב לומר לעבד עשה עמי ואיני זנך דאפי' מיירי דא"ל לא מעשה ידיך במזונותיך מ"מ כיון שעובדו היה לו להתחייב במזונותיו אי לאו משום דיכול ועוד דסלקא דעתיה דמיירי בלא אמר ליה דומיא דאשה דבדלא ספיק לא שייך: **מאי שנא לערי מקלט.** פי' אי אמרת בשלמא יכול אשמועינן ערי מקלט דאע"ג דאמר רחמנא וחי עביד ליה חיותא טפי אפי' הכי יכול הרב לומר כו' אבל לענין העדפה לא משמע ליה דמשום וחי תיהוי העדפה דידיה [7]: **מספקת מאי למימרא כו'.** אי אמרת בשלמא כולה בדספקא תנא סיפא דאמר לה [8] לגלוי אריסא דאייתי בלא אמר לה [9] אבל השתא דמוקמת ריסא בדלא ספקא ולא תנא הך סיפא אלא לאשמועינן דבמספקת יכול לומר לה לא אי מעשה ידיך במזונותיך מאי למימרא דזה אינו שוס חידוש: **ומר סבר אינו יכול.** והא דקתני לו הוליאני לחירות לאו דוקא אלא כלומר שיהיה מעשה ידי לעצמי כמו לבן חורין: **כי** היכי דחזו אינשי ומרחמי. הקשה ה"ר יצחק בן הר"מ דבפרק השולח (לקמן דף לז:) גבי עבד שנשבה ופדאו ישראל אחר שמעינן להו איפכא דקא אמרי רבנן לא ישתעבד לא לרבו ראשון ולא לרבו שני לרבו שני לא דהא לשס בן חורין פריקיה לרבו ראשון לא דלמא מימנעי ולא פרקי ורשב"ג סבר כשס שמלוה לפדות בני חורין כן מלוה לפדות את העבדים ואומר ר"י [1] דרבן שמעון ב"ג סבר דלענין פדיון פריקי ליה טפי שלא יטמע בין העובדי כוכבים ורבנן סברי דלענין מזונות מרחמי עליה טפי שלא ימות ברעב וגם כל מ' יתן לו מעט לחם אבל בפדיון צריך הרבה ביחד: **אמר** רב המקדיש ידי עבדו. גרסינן ולא גרסינן המקדיש עבדו דהתם יליף לחירות כדאמר רב בהשולח (לקמן דף לח:) דליהוי עס קדוש קאמר [1א] וא"ת וכי היכי דמקדיש ידי עבדו אמרינן דהן קדושים למלאכתן הכי נמי כשהקדיש כל עבדו הוה לן למימר שהקדישו למלאכתו פיו לדבורו ידיו למעשהו רגליו להילוכו דבענין זה חשיב הקדש כדאמרינן בסוף פ"ק דנדרים (דף יג:) ואומר רבי' יצחק דסברא הוא דלא נתכוין להקדישו למלאכתו לפי שיש חילוק במלאכתו שאין פיו ידיו ורגליו שוין במלאכתן הלכך אית לן למימר דלשחררו נתכוין דהוי הכל בענין אחד [1ב] אי נמי י"ל התם כשמקדיש עבדו סתם משמע יותר למיהוי עס קדוש דהא למלאכתו לא קאמר אבל מקדיש ידי עבדו הקדיש מלאכת ידיו דלא שייך למימר בענין אחר:

ולימא

מסורת הש"ס

א) [בכורות מז: וש"נ], ב) חולין קלח:, ג) ב"ק פז: כתובות מג. נח:, ד) [ב"ק לז. ע"ש ב"מ סד: ע"ש], ה) בכת"י נוסף. אמר רחמנא, ו) [כתובות נב:], ז) [שבת קכח.], ח) גי' מ"ד היכא,

תורה אור השלם

1. וּבְקַצְרְכֶם אֶת קְצִיר אַרְצְכֶם לֹא תְכַלֶּה פְּאַת שָׂדְךָ בְּקֻצְרֶךָ וְלֶקֶט קְצִירְךָ לֹא תְלַקֵּט לֶעָנִי וְלַגֵּר תַּעֲזֹב אֹתָם אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם: ויקרא כג כב
2. לָכֵן שִׁפְחָה רוֹצֵחַ אֲשֶׁר יִרְצַח אֶת רֵעֵהוּ בִּבְלִי דָעַת וְהוּא לֹא שֹׂנֵא לוֹ מִתְּמוֹל שִׁלְשׁוֹם וָנָס אֶל אַחַת מִן הָעֳרִים הָאֵל וָחָי: דברים ד מב
3. כָּל כִּבּוּדָהּ בַּת מֶלֶךְ פְּנִימָה מִמִּשְׁבְּצוֹת זָהָב לְבוּשָׁהּ: תהלים מה יד

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה כל האומר (בעמוד הקודם). כשלא הגט נ"מ להולך לאו מכי:

מוסף תוספות

א. וא"ת גבי מתנה נמי אמרי' בפ' הניזקין אי לאו דעבד לי' נייח נפשיה לא הוה יהיב ליה. י"ל דלא דמי, דרגילות הוא כמה פעמים שאדם נותן מתנה לחברו קרובו או אוהבו אע"ג דלא עבד לי' נייח נפשא מעולם, אבל אין דרך אדם לשחרר עבדו אי לאו דעבד לי' נייח נפשי' טובא. תוס' כלפ"ש לקמן יג. ד"ה והוא שלגורין.
ב. אע"ג דאמר רחמנא 'לא תלקט'. תוס' הלפ"ש.
ג. דמשמע אפי' לקנות לעני תעזוב אותם לשאר עניים. תוס' הלפ"ש.
ד. גי' תוס' הרא"ש: למימר דאי לא. ה. או תפשוט דיכול לומר לו עשה עמי ואיני זנך. תוס' הלפ"ש. ו. כלומר, אין רצון האדון להשתעבד בו כלל. תוס' הלפ"ש.
ז. ומשני, לדידי נמי משום דכתיב 'וחי' נקט לי', סד"א ליעביד לי' חיותא טפי, וכיון דאי לית לי' לא יהיב לי' כי אית לי' לא לישקול מיניה, קמ"ל. רשב"ם. ועי' מהר"ם שיף בד"ה גמ' העדפה ומהרש"ל על תוס'. ח. אע"פ שאין בו שום חידוש. תוס' הלפ"ש. ט. ולדידק מינה דעבד איירי בדלא אמר ליה, ניחא. תוס' הלפ"ש.
י. דבסברא פליגי. תוס' הלפ"ש לקמן לז: ד"ה כשס.
יא. אבל המקדיש ידי עבדו ידיו קדושות למלאכתן קאמר. תוס' הלפ"ש. יב. חד לישנא אכוליה עבד. תוס' הלפ"ש.

פסקי רי"ד

שאם ירצה שלא לזון וכו' ש"מ יכול הרב לומר לעבד עשה עמי ואיני זנך פי' אלא חזור על הפתחים ואסיקנא בההיא פלוגתא דרב ור' יוחנן דרב סבר אינו יכול ור' יוחנן סבר יכול וקי"ל רב ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן:

עין משפט נר מצוה

עא א מיי' פ"ט מהל' עבדים הל' ז סמג עשין פב טוש"ע י"ד סימן רסז סעיף כ: רסז סעיף כ וסעיף כא:
עב ב ג ד ה מיי' פ"ז מהל' רוצח ושמירת נפש הל' ב סמג עשין פח: עג ו ז מיי' שם טוש"ע י"ד סימן רסז סעיף כ בהגה"ה:
עד ח מיי' פ"ו מהל' ערכין הל' יט:

גליון הש"ם

גמ' כי היכי דחזו לי אינשי ומרחמין. ע' ב"ק ד' פח ע"א תד"ה כדמיה:

מוסף רש"י

שייך לעמוד קודם. **אם רצה.** הבעל, **להחזור בשניהם.** קודם שנתנו השלים, יחזור. דקסבר ר' מאיר הפסד וחוב הן לאותן שנשלמו להן ואין חבין לאדם אלא בפניו, כלומר אין אדם נעשה שליח להיות נפסד על ידו, אלא אם כן עשאו הוא שליח לחייבו כבפניו, וכבגן פליגי עליה דר"מ במתני' ואמרי שבשחרור אינו יכול לחזור משמסר ליד זה, ואע"פ שלא עשאו העבד שליח, משום דקסברי זכות הוא לעבד שיוצא מתחת רבו לחירות וזכין לו לאדם שלא בפניו, דאתן שהדי דניחא ליה דיהוי האי שלומו להכי (לעיל ט:). **ואין חבין לו אלא בפניו.** אין אדם יכול ליעשות שלומו שלא מדעתו לדבר שהוא חובה או הפסד (קדושין כג.) דאין אדם נעשה שליח לחבירו שלא מדעתו להפסידו, אבל להרויחו אתן שהדי דניחא ליה לפיקח זכין ואין חבין (חולין פג.) דבר שהוא לרעתו קרוי חובה (כתובות י: וכעי"ז ב"מ י.) דבר שהוא חוב לו, שאינו חפץ בו (סוטה כה.). **התופס לבעל חוב במקום שחב לאחרים.** אדם הבא מגליו ותופס ממון חבירו בשביל חוב שיש לאחר עליו ובא לקדם עד שלא יתפסנו בעל חוב אחר ומעלה תופס זה חב בתפיסתו זולת את הנעשים האחרים. חב לאחרים, מפסיד את האחרים, כמו אין חבין לאדם (ב"מ י. וכעי"ז כתובות ה:). **לא קנה.** דאמר בכתובות (שם) דלאו כל כמיניה להיות קופץ מאליו וחב לאו, מאחר שלא עשאו אותו הנושה שליח לתפוס (ב"מ י. וכעי"ז כתובות שם). **מי שליקט את הפאה.** אדם בעצמו שאינו בעל שדה, דאי בבעל שדה לא אמר ר"א זכה, דליכא למימר מיגו דזכי לנפשיה, דאפילו הוא עני מחסר הוא שלא לנקט פאה משדה שלו, דאמר בשחיטת חולין (קלא:) לא תלקט לעני, להזהיר עני על שלו (ב"מ ט:). ע"כ מענמוד קודם **להזהיר לעני על שלו. לא תלקט לעני** ולגר וגו', ומשמע לא תלקט אני מזהיר לעני (חולין קלא:).